

KENDİMDEN BİR PARÇA

Ben edebiyat yapamam, yaratıcı da değilimdir. Edebiyat yapamam fakat önceden yaratılmış bir eseri “kendimin” yapabilirim. Zira sayısız metne yapılan çevirilerin, kaleme alınan eleştirilerin, hatta yazılan alternatif sonların altında yatan neden de bu değil midir? Bir eseri kendimizin yapmak, esere benliğimizden birer parça eklemek...

Çeviri yolculuğum, sevdiğim çizgi romanları çevirmekle başladı. İnsanların da bu hikâyeleri okumasını, benim bağlandığım gibi onların da çok sevdiğim hikâyelere bağlanmasını istedim. İçine kapanık bir insan olan ben, çeviriler ile sesimi buldum; onların sayesinde değer verdiğim hikâyelerin isimlerini haykırdım. Çeviriler sesim oldukça bir sürü insana ulaştım. Övgüler, teşekkürler aldım. Daha sonra ise bir çeviri ekibine katıldım; aynı tutkuları paylaştığım, kendim gibi bir sürü insanla bağ kurdum. Sevdiğimiz eserlere beraber parçalarımızı kattık. Ardından yapılan bu çevirileri redakte etmeye giriştim. Eserlere dokunan insanların izlerini düzenledim, şekillendirdim. Elbette bunu yaparken kendimden parçalar eklemeyi de ihmal etmedim. Şarkılar çevirdim, öyküler çevirdim, bazen yeri geldi kısa filmler çevirdim; çevirdiğim her eser bir parçam oldu.

Seviyorum çeviri yapmayı. Çeviri yapmak kadar okuduğum kitaplardaki satırları, sevdiğim şarkı sözlerini ve filmlerden kesitleri not almayı da seviyorum. Seviyorum fakat bu sevgimin ne sebepten ötürü olduğuna dair net bir cevap bulamıyorum. Yalnızca seviyorum. Kate Briggs *Küçük bir Sanat*’ta şöyle diyor: “Eksik olan şey benim: benim eylemim, sonraki etkinliğim. Bu satırlar benim değil; biliyorum bunu. Mesele şu: Onları ben yazmadım.” (91) Evet, çevirdiğimiz satırlar özünde “bizim” sayılmaz fakat bu satırları, anadilimizden kelimelerle, doğup yetiştiğimiz ülkenin kültürüyle ve kendi kişiliğimizle harmanladığımızda, yani çeviri yaptığımızda, satırlar bize ait oluyor. Yaptığım çevirilerin özünde bencilce bir neden yatıyor anlayacağınız: sevdiğim bir eseri ruhumdan parçalar ekleyerek “benim” yapma arzusu.

Yine de şu husustan eminim: Ben edebiyat yapamam. Bir yazar kadar yaratıcı değilim. Eserleri eğip büker, kendimin yapabilirim, o kadar. Çeviriyi içten içe küçümserim. Zira çeviri, edebiyat dünyasında hep “küçük bir sanat” olarak görülür. Bu ifadeyi, Thomas Mann’ın eserlerini İngilizceye çeviren Helen Lowe-Porter’in ortaya atması (26) ironik olduğu kadar kişiyi çevirinin değeri hakkında düşündürür. Çeviri yapmak, yazmaktan daha basit bir eylem midir? Kendi metnini yaratamayanlar mı çeviri yapmaya mahkûmdur? Bu sebeptendir ki Briggs’in kitabında çevirmek yerine “çeviri yazmak” ifadesini kullanması beni derinden etkiledi. Çünkü bu iki kelime, âdeta çevirinin arkasındaki yaratıcı ve bir o kadar da emek isteyen süreci özetliyor. Roland Barthes’in ders notlarını Fransızcadan İngilizceye çevirirken bir yandan da Barthes’in bu dersleri verirken okuduğu kitapları okuyan bir çevirmen, Briggs. Bir çevirmenin her kelimeyi, her cümleyi yeniden düşündüğünü, metni hedef dilin okuyucusuna uygun hâle getirirken aynı zamanda orijinal eserin ruhunu bozmadan yaşatmaya çalıştığını, kısacası aslında bildiğim bir gerçeği bana tekrar hatırlatıyor kitabında. Sanılanın aksine, çevirinin yalnız yazarın söylediklerini tercüme etmek olmadığını; metni başka bir dilde,

başka bir bağlamda hayata döndürmek olduğunu gösteriyor. Gösteriyor ki çeviri aslında yaratıcı bir süreç, bir edebiyat.

Ben zannedirdim ki edebiyat yapamam. Nihayetinde yaratıcılığım, yazarlarıinkiyle boy ölçüşemez. *Küçük Bir Sanat* bana edebiyat yapabileceğimi, yaratıcı olabileceğimi anlattı. Çünkü çeviri, Kate Briggs’in de kitabında söz ettiği gibi “küçük bir sanat”tan çok daha fazlası. Çeviri, salt kelimeleri orijinal dilinden başka bir dile aktarmak değil, bir eseri başka bir dilde var etmektir. Ruhuyla, duygularıyla, derinliğiyle bir bütün olarak yeniden inşa etmektir. Bu inşa etme eylemi ki bir nevi yaratmak değil midir? Yazar ve okuyucu arasındaki uçurumu insanın kendi benliği ile doldurması edebiyat değil midir?

Ben edebiyat yapabilirim, yaratıcıyım da. Çünkü eserleri baştan yaratırım, kendimden bir parça ile.

KAYNAKÇA

Briggs, Kate. *Küçük Bir Sanat*. çev. Betül Kadioğlu. Everest Yayınları, 2024. Baskı.